

LIBRIS

We know
books

Ion Creangă

POVEȘTI, AMINTIRI,
POVESTIRI

Postfață de: Romul MUNTEANU

MINERVA
2019

Prezentul volum reproduce selectiv texte din ediția
Ion Creangă, *Opere*, vol. I-II, ediție îngrijită de
Iorgu Iordan și Elisabeta Brâncuș, Editura Minerva, 1970

Ediția a II-a

Copyright © 2019 Editura MINERVA,
pentru prezenta ediție

MINERVA

Editura MINERVA • Redacția și sediul social:
B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833,
sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38
tel: (021) 461.08.10/14/15; fax: (021) 461.08.09/19.
E-mail: office@edituraminerva.ro; office@megapress.ro
Departamentul desfacere: tel: (021) 461.08.08/12/13/16;
fax: (021) 461.08.09/19; E-mail: comenzi@edituraminerva.ro

Ne puteți vizita pe:

www.edituraminerva.ro
www.megapress.ro

Redactor: Cristian Constantin
Tehnoredactor: Cristina Dumitrescu
Corector: Gabriela Ilincioiu
Coperta: Cristina Dumitrescu

ISBN: 978-973-21-1062-1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CREANGĂ, ION

Amintiri din copilărie; Povești / Povestiri / Ion Creangă ;
postf. de Romul Munteanu ; Ed. a II-a - București : Minerva, 2019
ISBN 978-973-21-1062-1
I. Munteanu, Romul (postf.)

821.135.1-93-34

POVEȘTI

CUPRINS

POVEȘTI

Prefață la poveștile mele.....	7
Soacra cu trei nurori.....	9
Capra cu trei iezi.....	17
Punguța cu doi bani.....	27
Dănilă Prepeleac.....	33
Povestea porcului.....	47
Povestea lui Stan Pătitul.....	63
Povestea lui Harap-Alb.....	85
Fata babei și fata moșneagului.....	137
Ivan Turbincă.....	145

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

I.....	161
II.....	178
III.....	198
IV.....	222

POVESTIRI

Poveste.....	231
Moș Nichifor Coțcariul.....	235
Povestea unui om leneș.....	253
Moș Ion Roată și Unirea.....	255
Popa Duhu.....	259
Cinci pâni.....	265
Moș Ioan Roată și Vodă Cuza.....	269

POVESTIRI DIDACTICE

Păcală.....	277
Inul și cămeșa.....	281
Acul și barosul.....	283
Ursul păcălit de vulpe.....	287

POSTUME

[Fragment de autobiografie].....	291
Făt-Frumos, fiul iepei.....	293
Ion Creangă, postfață de Romul Munteanu.....	307
<i>Glosar</i>	325

SOACRA CU TREI NURORI

(Poveste)

Era odată o babă, care avea trei feciori nalți ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi de minte.

O răzășie destul de mare, casa bătrânească cu toată pojjia ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păseri alcătuiiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alăturate, una la dreapta și alta de-a stânga celei bătrânești. Dar tot atunci luă hotărâre nestrămutată a ține feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine – în casa bătrânească – și a nu orându-i nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i râdea inima babei de bucurie când gândea numai cât de fericită are să fie, ajutată de feciori și mângăiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicca în sine: „Voiu privighea nurorile, le-oiu pune la lucru, le-oiu struni și nu le-oiu lasa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea – fie-i țărna ușoară! – așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu – Dumnezeu să mi-l ierte! – nu s-a putut plânge că l-am înșelat, sau i-am risipit casa;... deși câteodată erau bănuiele... și mă probozea... dar acum s-au trecut toate!“

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și câștigau mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de însurat și baba, simțind asta, umbla valvârtej să-i găsească mireasă; și în cinci-șese sate, abiè-abiè putu nimeri una după placul ei: nu prea tânără, nalță și uscățivă, însă robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărârea maică-sa, nunta se făcu și baba își luă cămeșa de soacră, ba încă

netăiată la gură, care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cârtească de toate cele.

După ce s-a sfârșit nunta, feciorii s-au dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, cătră sară, baba începu să pună la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cuiu. „De ce mi-am făcut clește? ca să nu mă ard“, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un știubeiu cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cânepă și vreo două dimerlii de pasat.

– Iată ce am gândit eu, noro, că poți lucra noaptele. Piu-a-i în căsoaia de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-i sătura de strujit pene, vei pisa malaiu; și când a veni barbatu-tău de la drum, vom face plachie cu costițe de porc, de cele afumate, din pod, și, Doamne, bine vom mânca! Acum deodată, până te-i mai odihni, iè furca în brâu, și până mâni dimineată să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și malaiul de pisat. Eu mă las puțin, că mi-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eu dorm iepurește; și, pe lângă iști doi ochi, mai am unul la ceafă, care șede pururè deschis și cu care văd, și noaptea și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce Ț-am spus?

– Da, mămică. Numai ceva de mâncare...

– De mâncare? O ceapă, un usturoiu și-o bucată de mălăligă rece din poliță sunt destul pentru o nevastă tânără ca tine... Lapte, brânză, unt și ouă de-am pute sclipui să ducem în târg ca să facem ceva parale; căci casa s-a mai îngreuiat cu un mâncău și eu nu vreau să-mi pierd comăndul.

Apoi, când înseră, baba se culcă în pat, cu fața la părete, ca să n-o supere lumina de la opaiț, mai dând a înțelege nurori-sa că are s-o privigheze; dar somnul o cuprinse îndată, și habar n-avea de ce face noră-sa. Pe când soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuș la strujit pene, acuș îmbala tortul, acuș pisa malaiul și-l vântura de buc. Și dacă *Enachi* se punea pe gene-i, ca îndată lua apă rece și-și spala fața, ca nu cumva s-o vadă neadormita soacră și să-i bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopții; dar, despre ziua, somnul o doborî, și

adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de malaiu. Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea-n cap și începu a trânti și-a plesni prin casă, încât biata noră, care de-abie ațipise, de voie, de nevoie, trebui să se scoale, să sărute mâna soacrei și să-i arate ce-a lucrat. Încet-încet, nora s-a dat la brazdă, și baba era mulțumită cu alegerea ce-a făcut. Peste câteva zile, cărăușii sosesc, și tânăra nevastă, văzându-și bărbățelul, mai uită din cele necazuri!

Nu trece mult, și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu, și-și iè un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi, cu deosebire numai că aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în cărăușie și nurorile rămân iar cu soacra acasă. După obicei, ea le dă de lucru cu măsură și, cum înserează, se culcă, spuind nurorilor să fie harnice și dându-le de grijă ca nu cumva să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celeilalte despre ochiul soacră-sa cel atotevăzător, și așa, una pe alta se îndemnau la treabă, și lucrul ieșea gârlă din mâinile lor. Iară soacra huzurea de bine.

Dar binele, câteodată, așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult, și vine vremea de însurat și feciorului celui mic. Baba însă voia cu orice chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori... de aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-i totdeauna cum se chitește, ce-i și cum se nimerește. Într-o bună dimineată, feciorul mamei îi și aduce o noră pe cuptoriu. Baba se scarmână de cap, dă la deal, dă la vale, dar n-are ce face, și, de voie, de nevoie, nunta s-a făcut, și pace bună!

După nuntă, bărbații din nou se duc la treaba lor și nurorile rămân iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură și, cum vine sara, se culcă după obicei. Cele două nurori, văzând pe cea mai tânără codindu-se la treabă, îi zic:

– Da' nu te tot codi, că mămuca ne vede.

– Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm, și ea să doarmă?!

– Nu căuta că horăiește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochiu neadormit, cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei.

– La ceafă?... vede toate? n-am mâncat moarea ei? Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mâncăm noi, fetelor hăi?

– Ia, răbdări prăjite, dragă cumnățică... Iar dacă ești flămândă, ie și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște ceapă și mănâncă.

– Ceapă cu mămăligă? d-apoi neam de neamul meu n-a mâncat așa bucate! Da' slănină nu-i în pod? unt nu-i? ouă nu sunt?

– Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt a mămucăi.

– Eu cred că tot ce-i a mămucăi e ș-al nostru și ce-i al nostru e ș-al ei. Fetelor hăi! s-a trecut de șagă. Voi lucrați, că eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării; știi, colê, ceva mai omenește; ș-acuș vă chem și pe voi.

– Doamne, ce vorbă ț-a ieșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne-aprindem paie în cap? să ne zvârlă baba pe drum?

– Las' dacă v-a durê capul! Când v-a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

– Apoi dar... dă!... fă cum știi; numai să nu ne bagi și pe noi în belea.

– Hai, fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu-i bună pacea, și mi-e dragă gâlceava. Și iese cântând:

*Vai, saracu' omu' prost,
Bun odor la cas-a fost!*

Nu trece niciun ceas la mijloc, ș-un cuptor de plăcinte, câțiva pui pârpalîți în frigare și prăjiți în unt, o străchinoaie de brânză cu smântână și mămăliguța erau gata. Apoi iute cheamă și pe celelalte două în bordeiu, și se pun la masă cu toatele.

– Hai, fetelor, mâncați bine și pe Domnul lăudați, că eu mă răpăd în cramă s-aduc și un cofăel de vin, ca să meargă plăcintele aceste mai bine pe gât.

După ce-au mâncat ș-au băut bine, le-au venit a cânta, ca rusului din gura gârliciului:

*Soacră, soacră, poamă acră,
De te-ai coace cât te-ai coace,
Dulce tot nu te-i mai face;
De te-ai coace toată toamna,
Ești mai acră decât coarna;
De te-ai coace-un an ș-o vară,
Tot ești acră și amară!
Ieși afară
Ca o pară;
Întri-n casă
Ca o coasă;
Șezi în unghiu
Ca un junghiu.*

Ș-au mâncat, ș-au băut, ș-au cântat până au adormit cu toatele pe loc.

Când se scoală baba în zori de ziuă, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară spărietă, dă încolo, dă pe dincolo, și când intră în bordeiu, ce să vadă? bieteile nurori jăleau pe soacră-sa... Pene împrăstiate pe jos, fărături, blide aruncate în toate părțile, cofăelul de vin răsturnat, ticăloșie mare!...

– Da' ce-i acolo? strigă baba înspăimântată.

Nurorile atunci sar arse în picioare; și cele mari încep a tremura de frică, cum e varga, și lasă capul în jos de rușine. Iar cea cu pricina răspunde:

– Da' bine, mămucă, nu știi c-au venit tătuca și cu mămuca, și le-am făcut de mâncare, și le-am scos un cofăel de vin, și de aceea ne-am chefăluit și noi oleacă. Iaca, chiar mai dineoarea s-au dus.

– Și m-au văzut cuscrii cum dormeam?

– D-apoi cum să nu te vază, mămucă?!

– Ș-apoi de ce nu m-ați sculat? Mânca-v-ar ciurma să vă mănânce!
– D-apoi dă, mămucă, fetele aceste au spus că d-ta vezi tot; și de aceea am gândit că ești mânioasă pe tătuca și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mahnîți, de mai nu le-a ticnit mâncarea.

– Ei, lasă, ticăloaselor, că vă voiu dozbăla eu de acum înainte!

Și de atunci nurorile n-au mai avut zi bună în casă cu baba. Când își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete,

de vinișorul din crămă, de risipa ce s-a făcut cu munca ei, și c-au văzut-o cuscii dormind așa lăfăiată, cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori, cum roade cariul în lemn.

Se lehametiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tânără găsi acum prilej să-i facă pe obraz și să orânduiască totodată și moștenirea babei prin o diată nemaipomenită până atunci, și iată cum:

– Cumnatelor, zise ea într-o zi, când se aflau singure în vie. Nu putem trăi în casa aceasta de n-om face toate chipurile să scăpăm de hârca de babă.

– Ei, cum?

– Să faceți cum v-oiu învăța eu, și habar să n-aveți.

– Ce să facem? întrebă cea mai mare.

– Ia, să dăm busta în casă la babă, și tu s-o iei de cânepa dracului și s-o trăsnești cu capul de păretele cel despre răsărit, cât îi puti; tot așa să faci și tu cu capul babei, de păretele cel despre apus, și-apoi ce i-oiu mai face și eu, veți vedea voi.

– D-apoi când or veni ai noștri?

– Atunci, voi să vă faceți moarte-n popușoi, să nu spuneți nici laie, nici balaie. Oiu vorbi eu și cu dânșii, și las' dacă va fi ceva!...

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă; luară pe babă de păr și-o izbiră cu capul de păreți până i-l dogiră. Apoi cea mai tânără, fiind mai șugubață decât cele două, trânteste baba în mijlocul casei și-o frământă cu picioarele, și-o ghigosește ca pe dânsa; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piperiu, așa că limba îndată se umflă, și biata soacră nu mai putu zice nici cârc! și, slabă și stălcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într-un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de când era mireasă; și după aceasta începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont una alteia și a vorbi despre stărlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinele ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi și câte alte năzdrăvănii înfiorătoare, încât numai aceste erau de ajuns, ba și de întrecut, s-o vâre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte cum s-a împlinit!

Pe când se petreceau aceste, iaca s-aud scârțind niște care: bărbații veneau. Nevestele lor le ies într-o întâmpinare și, după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s-aruncă în gâtul bărbaților și încep a-i lua cu vorba și a-i dezmierda care de care mai măgulitor.

– Da' ce face mămuca? întrebă cu toții deodată când dejugau boii.

– Mămuca, le luă cea mai tânără vorba din gură, mămuca nu face bine ce face; are de gând să ne lese sănătate, sărmana.

– Cum? ziseră bărbații înspăimântați, scăpând restele din mână.

– Cum? Ia, sunt vreo cinci-șese zile de când a fost să ducă vițeei la suhat, și un vânt rău pesemne a dat peste dânsa, sărmana!... ielele i-au luat gura și picioarele.

Fiii se răped atunci cu toții în casă la patul mâne-sa; dar biata babă era umflată cât o bute și nici nu putea blești macar din gură; simțirea însă nu și-o perduse de tot. Și, văzându-i, își mișcă puțin mâna și arată la nora cea mare și la păretele despre răsărit; apoi arată pe cea mijlocie și păretele despre apus; pe urmă pe cea mai tânără și jos în mijlocul casei; după aceea de-abie putu aduce puțin mâna spre gură și îndată căzu într-un leșin grozav.

Toți plângeau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tânără zise, prefăcându-se că plânge și ea:

– Da' nu înțelegeți ce vrea mămuca?

– Nu, ziseră ei.

– Biata mămuca lasă cu limbă de moarte: că fratele cel mare să icie locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociu, cea despre apus; iară noi, ca mezini ce suntem, să rămânem aici, în casa bătrânească.

– Că bine mai zici tu, nevastă, răspunse barbatu-său. Atunci ceilalți nemaivând încotro șovăi, diata rămase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi, și nurorile, despletite, o boceau de vuia satul. Apoi, peste două zile, o îngropară cu cinste mare, și toate femeile din sat și de prin meleagurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: „Ferice de dânsa c-a murit, că știu că are cine-o boci!“

(Convorbiri literare, 1 octombrie 1875)

CAPRA CU TREI IEZI

(Poveste)

Era odată o capră care avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociu dau prin băț de obraznici ce erau; iară cel mic era harnic și cuminte. Vorba ceea: „Sunt cinci degete la o mână și nu samănă toate unul cu altul“.

Într-o zi, capra cheamă ieziile de pe-afară și le zice:

– Dragii mamei copilași! Eu mă duc în pădure ca să mai aduc ceva de-a mâncării. Dar voi încuieți ușa după mine, ascultați unul de altul, și să nu cumva să deschideți până ce nu-ți auzi glasul meu. Când voi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți, și am să vă spun așa:

*Trei iezi cucuieți,
Ușa mamei descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.*

Auzit-ați ce-am spus eu?

– Da, mămucă, ziseră ieziile.

– Pot să am nădejde în voi?

– Să n-ai nicio grijă, mămuică, apucară cu gura înainte cei mai mari. Noi suntem odată băieți, și ce-am vorbit odată vorbit rămâne.

– Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama! Dumnezeu să vă apere de cele rele, și mai rămâneți cu bine!

– Mergi sănătoasă, mămuică, zise cel mic, cu lacrimi în ochi, și Dumnezeu să-ți ajute ca să te întorni cu bine și să ne-aduci demâncare.

Apoi capra iese și se duce în treaba ei. Iar iezii închid ușa după dânsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: „Păreții au urechi și fereștile ochi“. Un dușman de lup – și-apoi știți care? – chiar cumătrul caprei, care de mult pândeia vreme cu prilej ca să pape iezii, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, când vorbea capra cu dânsii.

„Bun! zise el în gândul său. Ia, acu mi-e timpul... De i-ar împinge păcatul să-mi deschidă ușa, halal să-mi fie! Știu că i-aș cârnosi și i-aș jumuli!“ Cum zice, și vine la ușa; și cum vine, și începe:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.*

– Hai! deschideți cu fuga, dragii mamei, cu fuga!

– Ia! băieți, zise cel mai mare, săriți și deschideți ușa, că vine mama cu demâncare.

– Sărăcuțul de mine! zise cel mic. Să nu cumva să faceți pozna să deschideți, că-i vai de noi! Asta nu-i mămuca. Eu o cunosc de

pe glas; glasul ei nu-i așa de gros și răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos!

Lupul, auzind aceste, se duse la un ferar și puse să-i ascuțe limba și dinții, pentru a-și subția glasul, și-apoi, întorcându-se, începu iar:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți!...*

– Ei, vedeți, zise iarăși cel mare; dacă mă potrivesc eu vouă? Nu-i mămuca, nu-i mămuca! D-apoi cine-i dacă nu-i ea?! Că doar și eu am urechi! Mă duc să-i deschid.

– Bădică! bădică! zise iarăși cel mic. Ascultați-mă și pe mine! Poate mai de-apoi a veni cineva și-a zice:

*Deschideți ușa,
Că vine mătușa!*

și-atunci voi trebuie numaidecât să deschideți? D-apoi nu știți că mătușa-i moartă de când lupii albi și s-a făcut oale și ulcioare, sârmana?

– Apoi, dă! nu spun eu bine? zise cel mare. Ia, de-atunci e rău în lume, de când a ajuns coada să fie cap... Dacă te-i potrivești tu acestora, îi ținere mult și bine pe mămuca afară. Eu, unul, mă duc să deschid.

Atunci mezinul se vâră iute în horn și, sprijinit cu picioarele de prichicui și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din raiu, sârmana! Asemene cel mijlociu, tuștiu! iute sub un chersin: se-nghemuește acolo cum poate, tace ca pământul și-i tremură carnea pe dânsul de frică: Fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă!... Însă cel mare se dă după ușa și – să tragă, să nu tragă? – în sfârșit, trage zăvorul... Când, iaca!... ce să vadă? Și-apoi mai are când vedere?... căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtlejul de flămând ce era. Și, nici una, nici două, haț! pe ied de gât, îi râtează capul pe loc și-l mănâncă așa de iute și cu așa poftă, de-ți părea că nici pe-o măsea n-are ce pune.